

Sygn. akt IVU 1798/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 marca 2013 roku

Sąd Okręgowy w Toruniu - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Danuta Domańska

Protokolant st.sekr.sądowy Beata Wójcik

po rozpoznaniu w dniu 5 marca 2013 roku w Toruniu

sprawy **J. M.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania J. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 29 sierpnia 2012 roku nr (...)

I. Zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonemu J. M. prawo do emerytury od dnia 01 lipca 2012 roku i nie stwierdza odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

II. Zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T. na rzecz ubezpieczonego J. M. kwotę 60,00 zł (słownie: sześćdziesiąt złotych 00/100) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

/-/SSO Danuta Domańska

Sygn. akt **IVU 1798/12**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 29 sierpnia 2012 r., znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.) po rozpoznaniu wniosku z dnia 12 lipca 2012 r. odmówił J. M. prawa do wcześniejszej emerytury.

W uzasadnieniu organ rentowy, powołując się na powyższą podstawę prawną, wskazał, iż uprawnionym do przejścia na wcześniejszą emeryturę jest ubezpieczony mężczyzna po ukończeniu 60 lat, który nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego, bądź w przypadku bycia członkiem złożył wniosek o wykreślenie z funduszu, rozwiązał stosunek pracy o ile jest pracownikiem oraz na dzień wejścia w życie ustawy udokumentował co najmniej 25-letni okres składkowy i nieskładkowy, w tym 15-letni okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku.

Mając na uwadze powyższe organ rentowy wskazał, iż odmawia przyznania emerytury z uwagi na nie wykazanie 15-letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku. Do stażu tego nie uwzględniono okresów zatrudnienia od 15.04.1976 r. do 31.01.1977 r. na stanowisku energetyk oraz od 1.02.1977 r. do 15.10.1978 r., od 1.03.1982 r. do 14.04.1983 r. i od 15.01.1989 r. do 30.11.1990 r. na stanowisku specjalista mechanik albowiem nie są to stanowiska wymienione w zarządzeniu resortowym. Nadto organ rentowy wskazał na nie uwzględnienie dalszych okresów zatrudnienia od 15.04.1983 r. do 1.06.1986 r., od 7.09.1986 r. do 14.09.1988 r., od 27.10.1988 r. do 14.01.1989 r. na stanowisku Kierownika Wydziału Zabezpieczenia (...), od 1.12.1990 r. do 31.12.1995 r. na stanowisku Kierownika Oddziału (...) i od 1.01.1996 r. do 31.12.1998 r. na stanowisku Kierownika Wydziału (...) podnosząc, iż pracownik dozoru inżynieryjno-technicznego wyższego szczebla wykonuje również prace o charakterze administracyjno-biurowym, a przy tym przebywa w pomieszczeniach oddalonych od stanowisk roboczych wymienionych w wykazie, w związku z czym nie można uznać, aby pracownik zatrudniony na stanowisku kierownika stale i w pełnym wymiarze pracował w pomieszczeniach, w których nie są zachowane higieniczne normy pracy.

J. M., reprezentowany przez pełnomocnika w osobie radcy prawnego, złożył odwołanie od powyższej decyzji, zarzucając jej naruszenie przepisów prawa materialnego :

– art. 184 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez błędną wykładnię prowadzącą do bezpodstawnego przyjęcia, iż ubezpieczony nie spełnił warunków do przyznania prawa do emerytury w myśl przedmiotowego przepisu;

– art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach poprzez błędne przyjęcie, iż świadczenie przez pracownika dozoru inżynieryjno-technicznego wyższego szczebla pracy, która wiąże się z koniecznością uzupełniającego wykonywania czynności o charakterze administracyjno-biurowym, nie mająca charakteru pracy w warunkach szczególnych uniemożliwia uznanie, że pracownik wykonywał pracę w warunkach szczególnych.

Wskazując na powyższe podstawy zaskarżenia wnioskodawca wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji w całości poprzez przyznanie emerytury oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odwołania wnioskodawca podniósł, iż w zakwestionowanych przez organ rentowy okresach zatrudnienia na stanowisku Kierownika Wydziału Zabezpieczenia (...), Kierownika Oddziału (...) i Kierownika Wydziału (...) świadczył pracę w warunkach szczególnych przy bezpośrednim dozorem inżynieryjno-technicznym na wydziale produkcji włókien ciągłych T. II i T. III, zajmując się zabezpieczeniem technicznym całego parku maszynowego, nadzorem nad remontami i przeglądami okresowymi, rozwiązywaniem problemów technicznych oraz nadzorem nad pracownikami; łącznie około 250 mechanikami, elektrykami, pomiarowcami oraz pracownikami oddziału klimatyzacji. Pracę wykonywał przede wszystkim bezpośrednio na liczącym 15 ha wydziale, zaś prace administracyjno-biurowe, ograniczające się do zapoznania się z raportami – sprawozdaniem z przebiegu pracy w zakładzie przedkładane codziennie przez 9 mistrzów, zajmowały mu jedynie godzinę dziennie. Wnioskodawca podkreślił przy tym, powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, iż wykonywanie prac administracyjno-biurowych ściśle związanych ze sprawowanym dozorem inżynieryjno-technicznych stanowi jego immanentną cechę i nie przekreśla szczególnych warunków zatrudnienia, które na powyższych stanowiskach wnioskodawca wykonywał przez 13 lat, 5 miesięcy i 14 dni, a zatem razem z okresem uwzględnionym przez organ rentowy wypełnia przesłankę wymaganego do nabycia wcześniejszym uprawnień emerytalnych stażu pracy w warunkach szczególnych. Niemniej wnioskodawca zauważył również, iż pracę w tych warunkach wykonywał również w pozostałych zakwestionowanych okresach jako specjalista energetyk, zajmując się nadzorem nad sprawnością techniczną nad instalacjami energetycznymi wydziałów T., oraz specjalista mechanik, rozwiązując problemy techniczne (mechaniczne) występujące w czasie pracy maszyn, a zatem również przy wykonywaniu czynności dozoru o charakterze inżynieryjno-technicznym.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko zawarte w skarżonej decyzji.

Sąd ustalił co następuje:

J. M. urodził się(...)r. Nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego. Ostatni stosunek pracy zakończył 31 marca 2006 r. Aktualnie nie pozostaje w zatrudnieniu, pobiera świadczenia rentowe przyznane na stałe.

DOWÓD: - okoliczności bezsporne, a nadto świadectwo pracy -k. 175 akt rentowych plik II, wyrok SO w T. -k. 120 akt rentowych plik II, zeznania wnioskodawcy k. 31v-32v. akt.

W dniu 12 lipca 2012 r. J. M. złożył wniosek o przyznania prawa do emerytury.

W efekcie jego rozpoznania organ rentowy wydał w dniu 29 sierpnia 2012 r. skarżoną decyzję. Organ rentowy uznał za wykazane na dzień 1 stycznia 1999 r. 22 lata, 5 miesięcy i 4 dni okresów składkowych oraz 5 lat, 7 miesięcy i 14 dni okresów nieskładkowych, w tym 3 lata, 4 miesiące i 16 dni stażu pracy w warunkach szczególnych z tytułu zatrudnienia w ZWCh E. od 16 października 1978 r. do 28 lutego 1982 r.

DOWÓD: - okoliczności bezsporne, a nadto decyzja -k. 38 akt rentowych plik I, karta przebiegu zatrudnienia -k. 39 akt rentowych plik I.

W okresie od 1 września 1969 r. do 7 listopada 1975 r. J. M. odbywał studia dzienne na wydziale Mechanicznym Politechniki (...) zdobywając tytuł magistra inżyniera mechanika.

DOWÓD: - zaświadczenie -k. 174 akt rentowych plik II.

Z dniem 14 stycznia 1976 r. wnioskodawca podjął pracę w Zakładzie (...) (aktualnie (...) S.A.) w T., w którym pracował do 9 kwietnia 2000 r. w pełnym wymiarze czasu pracy.

DOWÓD: - okoliczność bezsporna, a nadto świadectwo pracy -k. 44 akt rentowych plik II.

W początkowym okresie zatrudnienia od 14 stycznia 1976 r. do 14 kwietnia 1976 r. wnioskodawca odbywał wstępny, trzymiesięczny staż pracy w służbie Głównego Mechanika.

Po jego ukończeniu, z dniem 15 kwietnia 1976 r. otrzymał powołanie na stanowisko specjalisty energetyka Oddziału Remontowego, który pełnił funkcję komórki utrzymania ruchu. Do jego obowiązków należało wówczas utrzymanie w sprawności instalacji energetycznej na wydziale T. II. T. II był wydziałem produkcyjnym E. pracującym w ruchu ciągłym i zajmującym się produkcją włókna chemicznego ciągłego o nazwie handlowej „torlen”. Hala produkcyjna T.II liczyła 700 m długości i 100 m szerokości i składała się z kilku oddziałów. Na początku był oddział przędzalni, na którym nitka była wyciskana w wysokiej temperaturze, a następnie poddawana obróbce na dalszych oddziałach, sortowana i pakowana. Na wydziałach panował hałas (75-115 decybeli), a na niektórych również wysoka temperatura jak na suszarni płatków polimerów, w której panowało 60°C, zaś sam proces suszenia odbywał się w temperaturze 180°C. Wszystkie poszczególne oddziały na T.II były połączone jednym systemem instalacji energetycznej, klimatycznej i wodno-kanalizacyjnej (para o ciśnieniu 2, 6, 16 atmosfer, sprężone powietrze o ciśnieniu 6 i 8 atmosfer, zimna woda klimatyzacyjna o temperaturze 5°C, sprężony azot, instalacje CO oraz instalacja powrotu skroplin par) przechodzącym przez kolejne hale. Do obowiązków wnioskodawcy należały naprawy i bieżąca konserwacja przedmiotowych instalacji oraz ich utrzymanie w ciągłej sprawności. Prace te wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu, na wszystkich oddziałach produkcyjnych T.II, w jednozmianowym systemie pracy do dnia do 31 stycznia 1977 r.

DOWÓD: - umowa o pracę -k. 1, powołanie -k. 2, karta zmian personalnych- k. 3 akt osobowych wnioskodawcy z E.k. 26 koperta,

- zeznania wnioskodawcy k. 31v-32v. akt,

- zeznania J. D. -k. 44v, C. L.- k. 45 akt.

Z dniem 1 lutego 1977 r. wnioskodawca objął stanowisko specjalisty mechanika, na którym pracował do 15 października 1978 r. Wnioskodawca został skierowany do nowobudowanego Wydziału T. III, zajmując się przygotowaniem obiektu do rozruchu mechanicznego i technologicznego. Docelowo T. III miał wykonywać analogiczną pracę jak T. II, składając się z tożsamy oddziałów produkcyjnych.

Wnioskodawca wykonywał m. in. prace testowe i regulacyjne związanych z funkcjonowaniem klimatyzacji hali przędzalni oraz instalacji nawiewu nad strefą formowania włókien, brał udział w uruchamianiu komór klimatyzacyjnych hal teksturerek i dokonywał pomiarów testowych kanałów nawiewnych na tej hali, które następnie służyły do opracowania wytycznych do zmian konstrukcji kanałów nawiewnych na potrzeby T.II i III, współdziałał w opracowaniu dokumentacji projektowej obiektów T. III z zakresu energetycznej, klimatycznej i wodno-kanalizacyjnej oraz współdziałał w opracowaniu preliminarzy rozruchu technologicznego T. III w powyższym zakresie.

DOWÓD: - karta zmian personalnych k. 7, karta osiągnięć specjalisty k. 8, okresowy opis prac k. 16 akt osobowych wnioskodawcy z E.k. 26 koperta,

- zeznania wnioskodawcy k. 31v-32v. akt.

Po uruchomieniu T.III wnioskodawca z dniem 16 października 1978 r. objął stanowisko mistrza klimatyzacji T.III, na którym pracował stale i w pełnym wymiarze czasu w warunkach szczególnych do 28 lutego 1982 r.

DOWÓD: - okoliczność bezsporna, a nadto angaże -k. 17-18, karta zmian personalnych -k. 19, świadectwo wykonywania prac w warunkach szczególnych -k. 119 akt osobowych wnioskodawcy z E.-k. 26 koperta.

W okresie od 1 marca 1982 r. do 14 kwietnia 1983 r. wnioskodawca ponownie zajmował stanowisko specjalisty mechanika oraz jednocześnie zastępcy kierownika na Wydziale Zabezpieczenia (...). Prace wykonywał na T.II, zajmując się konserwacją i utrzymaniem w ruchu maszyn produkcyjnych na oddziałach produkcyjnych tego wydziału stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

DOWÓD: - pismo -k. 35-36, angaże -k. 37, 38 akt osobowych wnioskodawcy z E.k. 26 koperta,

- zeznania wnioskodawcy k. 31v-32v. akt,

- zeznania J. D. k. 44v, C. L. k. 45 akt.

Z dniem 15 kwietnia 1983 r. wnioskodawca otrzymał awans na stanowisko kierownika Wydziału Zabezpieczenia (...), na którym pracował do 1 czerwca 1986 r., a następnie od 7 września 1986 r. do 14 września 1988 r. i od 27 października 1988 r. do 14 stycznia 1989 r., w tym w ostatnim okresie jako zastępca kierownika.

Wydział Zabezpieczenia (...) odpowiadał za utrzymanie ruchu maszyn produkcyjnych na Wydziałach T. II i T. III. Wnioskodawca jako kierownik był odpowiedzialny za zabezpieczenie sprawności technicznej maszyn, urządzeń i instalacji na oddziałach produkcyjnych tych Wydziałów, tj. przędzalni polimeru, rozciągarek i teksturowania włókna polimerowego, włókienniczych, sortowania i pakowania oraz oddziałów mechanicznego i klimatyzacji, a także nadzorował pracę pracowników utrzymania ruchu wykonujących pracę na tych oddziałach. Struktura stanowiska na Wydziałach T.wyglądała w ten sposób, iż kierownikowi tego wydziału odpowiadało bezpośrednio 10 kierowników oddziałów produkcyjnych, technolog oraz kierownik zabezpieczenia technicznego, tj. wnioskodawca, któremu podlegało z kolei 9 mistrzów – 6 mechaników, którym w latach 1965-2000 był m. in. C. L. (2), 2 elektryków i pomiarowicz, nadzorujących brygady konserwatorów maszyn i urządzeń, nastawiaczy maszyn, maszynistów pomp i sprężarek.

Wnioskodawca pracował w wymiarze pełnego etatu na pierwszej zmianie. Podczas dnia pracy najpierw zapoznawał się z raportami podległych mistrzów na temat pracy maszyn i urządzeń w poprzedniej dobie (oddziały produkcyjne pracowały w systemie ciągłym) oraz odbywał naradę z mistrzami, co zajmowało mu około godziny czasu. Wnioskodawca posiadał własny pokój na oddziale przędzalni (...), który pełnił rolę jego biura. Pokój ten był usytuowany na drugim piętrze, na wysokość którego docierały szkodliwe opary z hal produkcyjnych oraz panowała stosunkowo wyższa temperatura, a w zamian mniejsze natężenie hałasu niż w biurach usytuowanych na parterze i pierwszym piętrze. Pozostały czas pracy wnioskodawca spędzał bezpośrednio na halach produkcyjnych T.II i III, wykonując dozór inżyniersko-techniczny na odcinkach kolejno wszystkich podległych mistrzów, rozwiązując wskazane w raportach i wynikiem na bieżąco problemy związane ze sprawnością urządzeń i instalacji oraz nadzorując prace przy ich naprawie i konserwacji. Wnioskodawca odpowiadał nadto na ustalanie przyczyn awarii i wskazanie sposobów ich napraw. Odpowiadał również za ogólną organizację pracy podległych brygad mechaników, elektryków i pomiarowców. W swojej pracy stale współpracował także z technologiem, którym w latach 1978-2002 był J. D., z którym codziennie konsultował sprawność maszyn i urządzeń na podległych oddziałach produkcyjnych, a także wspólnie opracowywał i wdrażał nowe rozwiązania technologiczne.

Prace na halach produkcyjnych przy bezpośrednim dozorze inżyniersko-technicznym zajmowały wnioskodawcy około 90% czasu pracy. W zakresie prac biurowo-administracyjnych, poza zapoznawaniem się z raportami technicznymi podległych mistrzów, wnioskodawca nie wykonywał innych czynności. Nie zajmował się prowadzeniem dokumentacji kadrowej czy administracyjnej, w biurze wydziału był zatrudniony osobny pracownik przeznaczony do prac administracyjno-biurowych i kadrowych. Wnioskodawca decydował natomiast o zatrudnieniu i zwalnianiu pracowników, na podstawie opinii bezpośrednio przełożonych mistrzów. Do ich obowiązków należało również prowadzenie ewidencji czasu pracy oraz ewidencji urlopowej.

W okresie od 2 czerwca 1986 r. do 6 września 1986 r. i od 15 września 1988 r. do 26 października 1988 r. wnioskodawca przebywał na urlopie bezpłatnym.

DOWÓD: - karta zmian personalnych k. 40, 57-58, 60, 68-69 zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności k. 41, 44-46, angaże k. 55, wniosek urlopowy k. 53, 67 akt osobowych wnioskodawcy z E.k. 26 koperta,

- świadectwa pracy C. L. k. 40, J. D. -k. 42-43 akt.

- zeznania wnioskodawcy k. 31v-32v. akt,

- zeznania J. D. k. 44v, C. L. k. 45 akt.

W międzyczasie, od 15 stycznia 1989 r. do 31 maja 1990 r. wnioskodawca ponownie zajmował stanowisko specjalisty mechanika i jednocześnie zastępcy Głównego Mechanika, a po zmianach organizacyjnych od 1 czerwca 1990 r. do 30 listopada 1990 r. stanowisko specjalisty mechanika w D. Eksploatacji. Prace wykonywał na wydziale T. II zajmując się jak uprzednio naprawami, bieżącą konserwacją i utrzymaniem w ruchu maszyn produkcyjnych na oddziałach produkcyjnych tego wydziału stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

DOWÓD: - pismo k. 71, karta zmian personalnych k. 72, 81 zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności k. 73-75, 82 akt osobowych wnioskodawcy z (...) k. 26 koperta,

- zeznania wnioskodawcy k. 31v-32v. akt,

- zeznania J. D. k. 44v, C. L. k. 45 akt.

Z dniem 1 grudnia 1990 r. wnioskodawca powrócił na stanowisko kierownicze Wydziału Zabezpieczenia (...), który po zmianach organizacyjnych otrzymał nazwę Oddziału (...), obowiązującą do 31 grudnia 1995 r. Z dniem 1 stycznia 1996 r. nazwa komórki organizacyjnej ponownie uległa zmianie na Wydział T.. Mimo zmian organizacyjnych zadania, zakres i system pracy powyższej jednostki nie uległy zmianie. Zmianie nie uległ również zakres obowiązków i system

pracy wnioskodawcy, który do 1 grudnia 1990 r. do końca okresu zatrudnienia w E., tj. do 9 kwietnia 2000 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace kierownika Oddziału, a następnie Wydziału (...) przy dozorcze inżynieryjno-technicznym na wydziałach produkcyjnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

DOWÓD: - karta zmian personalnych -k. 84, 88, zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności -k. 89-92, 96-97 akt,

- zeznania wnioskodawcy k. 31v-32v. akt,

- zeznania J. D. - . 44v, C. L. k. 45 akt.

(...) S.A. w T. wystawiło świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach poświadczając, iż J. M. zatrudniony od 14 stycznia 1976 r. do 9 kwietnia 2000 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace w szczególnych warunkach przy kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno – technicznych na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie na stanowiskach specjalista energetyk (od 15.04.1976 r. do 31.01.1977 r.), specjalista mechanik (od 1.02.1977 r. do 15.10.1978 r., od 1.03.1982 r. do 14.04.1983 r., od 15.01.1989 r. do 30.11.1990 r.), mistrz klimatyzacji (od 16.10.1978 r. do 28.02.1982 r.), kierownik Wydziału Zabezpieczenia (...) (od 15.04.1983 r. do 1.06.1986 r., od 7.09.1986 r. do 14.09.1988 r., od 27.10.1988 r. do 14.01.1989 r.), Kierownik Oddziału (...) (od 1.12.1990 r. do 31.12.1995 r.), Kierownik Wydziału (...) (od 1.01.1996 r. do 9.04.2000 r.) wymienione w wykazie A, dziale XIV , poz. 24 pkt 1 stanowiącego załącznik nr 4 do zarządzenia nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. w sprawie pracy wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego.

DOWÓD: - świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach k. 45 akt rentowych plik I.

Sąd zważył co następuje:

Powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie okoliczności bezspornych, a w pozostałym zakresie na podstawie dokumentów zgromadzonych w toku postępowania i zawartych w załączonych aktach osobowych wnioskodawcy z ZWCh E.i aktach rentowych, a także na podstawie dowodu z przesłuchania wnioskodawcy i zeznań świadków J. D. i C. L..

Sąd dał wiarę dowodom z dokumentów, gdyż były jasne, pełne, rzetelne, a nadto żadna ze stron nie kwestionowała ich autentyczności i mocy dowodowej, a i Sąd nie znalazł podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Sąd dał wiarę zeznaniom J. D. i C. L. gdyż były one jasne, logiczne i zrozumiałe. Świadkowie, pracownicy E.w okresie pokrywającym się z okresem zatrudnienia wnioskodawcy, co zostało potwierdzone przedłożonymi przez świadków świadectwami pracy, dysponowali bezpośrednią wiedzą zarówno na okoliczność charakterystyki pracy wydziałów T. II i III, podziału obowiązków pomiędzy poszczególne komórki organizacyjne oraz ich kierowników i zasad ich współpracy, a z drugiej strony charakteru pracy i sposobu jej wykonywania przez samego wnioskodawcę, co C. L. (2) opisał z punktu widzenia bezpośredniego podwładnego wnioskodawcy, zaś J. D. jako osoba zatrudniona na równorzędnym stanowisku (technologa) mającego stały kontakt z wnioskodawcą jako kierownikiem służby mechanicznej. Świadkowie z powyższych perspektyw współpracowali z wnioskodawcą stale, codziennie, na jednej zmianie przez wiele lat. Ich wiedza na okoliczności istotne w niniejszej sprawie była niekwestionowana, a przedstawiona przez nich spójna, szczegółowa relacja i charakterystyka tej pracy zasługiwała na przyznanie pełnego waloru wiarygodności.

Za wiarygodne Sąd uznał również zeznania J. M., albowiem znajdowały one potwierdzenie zarówno w zeznaniach świadków, jak i w dokumentach zgromadzonych w aktach osobowych ubezpieczonego; były logiczne, szczegółowe i zrozumiałe. Wskazać jedynie należało na jedną niezgodność odnoszącą się do zakresu obowiązków wykonywanych na stanowisku specjalisty mechanika. Wnioskodawca na stanowisku tym pracował trzykrotnie, niemniej w pierwszym

okresie – jak wynika ze szczegółowej dokumentacji zawartej w aktach osobowych – nie wykonywał prac przy konserwacji i utrzymania w ruchu maszyn produkcyjnych na oddziałach produkcyjnych T.II, lecz został skierowany do nowobudowanego Wydziału T. III, zajmując się przygotowaniem obiektu do rozruchu mechanicznego i technologicznego. Przedmiot prac wnioskodawcy był wówczas tożsamy (pracował nad maszynami i instalacjami elektrycznymi, klimatyzacyjnymi i innymi) aczkolwiek nie w kontekście ich utrzymania w ruchu ale wstępnego uruchomienia i przetestowania sprawności przez rozpoczęciem właściwej pracy Wydziału T. III. Powyższe, nie mające oczywiście negatywnego przełożenia na pracę wnioskodawcy jako specjalisty mechanika w warunkach szczególnych, wymagało wszakże wyjaśnienia.

Przepisy regulujące możliwość przejścia na wcześniejszą emeryturę z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych zostały zawarte w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.) – w brzmieniu obowiązujący w okresie wystąpienia przez wnioskodawcę z wnioskiem emerytalnym i wydania skarżonej decyzji, tj. przez zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 637), które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2013 r. –zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku 60 lat w przypadku mężczyzny, jeżeli spełni łącznie następujące warunki:

1) na dzień 1 stycznia 1999 roku osiągnie:

- okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat

- co najmniej 15 - letni okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w ramach stosunku pracy wymagany przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze,

2) nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego, a w przypadku bycia członkiem OFE złożył wniosek o wykreślenie z funduszu,

3) rozwiązał stosunek pracy o ile jest pracownikiem.

Prawo do świadczenia powstaje – zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS – z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, zaś świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu (art. 129 ust. 1 ustawy).

W przedmiocie określenia wymaganego wieku emerytalnego, rodzajów prac lub stanowisk oraz warunków na podstawie których przysługuje ubezpieczonemu prawo do tzw. wcześniejszej emerytury przepis art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS odsyła do „przepisów dotychczasowych”. Stosowne regulacje – stanowiące obecnie obowiązujące prawo – zawarte są w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.). Natomiast wykazy prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zostały zawarte w wykazach A i B stanowiących załącznik do tegoż rozporządzenia oraz wydanych na jego podstawie dalszych przepisów resortowych.

Dla dopełnienia powyższych rozważań wskazać również należy, iż w myśl § 2 ust. 1 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. okresami pracy uzasadniającymi prawo do wcześniejszej emerytury są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, a okresy te stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 w/w rozporządzenia lub w świadectwie pracy. Pod pojęciem pracy wykonywanej stale należy rozumieć pracę wykonywaną na danym stanowisku pracy, zgodnie z rozkładem czasu pracy i w pełnym

wymiarze czasu pracy, ustalonym dla danego stanowiska. W związku z powyższym nie będzie uznawana za taką pracę praca, wykonywana, np. w połowie wymiaru czasu pracy lub tylko kilka lub kilkanaście dni w miesiącu.

W niniejszej sprawie bezspornym było, iż J. M. legitymuje się wymaganym ogólnym stażem ubezpieczeniowym (organ rentowy uwzględnił na dzień 1.01.1999 r. 28 lat i 18 dni okresów składkowych i nieskładkowych) ani nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Ubezpieczony legitymuje się także wcześniejszym wiekiem emerytalnym oraz nie pozostaje aktualnie w stosunku pracy. Wymagającą rozstrzygnięcia kwestią sporną było jedynie ustalenie spełnienia ostatniej przesłanki w postaci legitymowania się wymaganym stażem pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy uwzględnił do tego stażu 3 lata, 4 miesiące i 16 dni zatrudnienia w Zakładach (...) od 16 października 1978 r. do 28 lutego 1982 r. na stanowisku mistrza klimatyzacji. J. M. domagał się uwzględnienia do tego stażu również dalszych okresów zatrudnienia w powyższym zakładzie wskazanych w zakwestionowanym przez organ rentowy świadectwie wykonywania prac w warunkach szczególnych.

Wskazać w tym kontekście należało, iż obowiązujące normy prawne w sposób jednoznaczny rozstrzygają, jakie środki dowodowe mogą stanowić podstawę do ustalenia konkretnych okoliczności w postępowaniu przed organem rentowym. Organ rentowy, rozpoznając wniosek w sprawie prawa do emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach, może uwzględnić wyłącznie te okresy pracy w szczególnych warunkach, które zostały udowodnione za pomocą wskazywanego już prawidłowo wypełnionego świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach - § 22 rozporządzenia Rady Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. nr 237, poz. 1412) w zw. z powoływanym § 2 ust. 2 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. W sądowym postępowaniu odwoławczym powyższe obostrzenia nie obowiązują; Sąd nie jest związany środkami dowodowymi określonymi dla dowodzenia przed organem rentowym (art. 472 i 473 k.p.c.). W postępowaniu o świadczenie emerytalno – rentowe dopuszczalne jest – jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale z 27 maja 1985 roku (III UZP 5/85) – przeprowadzenie przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych dowodu z zeznań świadków na okoliczność zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jeżeli zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy z powodu jego likwidacji lub zniszczenia dokumentów dotyczących zatrudnienia. Okres pracy w warunkach szczególnych można również ustalić w postępowaniu sądowym na podstawie akt osobowych pracownika (umowy o pracę, świadectwa pracy, angaży, innych dokumentów). Zaliczenie nie udokumentowanych, spornych okresów pracy w szczególnych warunkach do stażu pracy uprawniającego do wcześniejszej emerytury wymaga przy tym dowodów nie budzących wątpliwości, spójnych i precyzyjnych.

Odnosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, iż J. M. wykazał w pierwszej kolejności, na podstawie zeznań świadków i własnych oraz dokumentacji znajdującej się w aktach osobowych, że w zakwestionowanych przez organ rentowy okresach od 15 kwietnia 1983 r. do 1 czerwca 1986 r., od 7 września 1986 r. do 14 września 1988 r. i od 27 października 1988 r. do 14 stycznia 1989 r., od 1 grudnia 1990 r. do 31 grudnia 1995 r. i od 1 stycznia 1996 r. do 31 grudnia 1998 r. (zgodnie z obostrzeniem wynikającym z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS) wykonywał prace przy dozorczo inżynieryjno-technicznym jako kierownik Wydziału Zabezpieczenia (...), kierownik Oddziału (...) i kierownik Wydziału (...). Fakt ten został uwidoczniiony zarówno w świadectwie ogólnym i wykonywania pracy w warunkach szczególnych, jak i poparty zeznaniami wnioskodawcy i świadków J. D. i C. L.. Prace te ubezpieczony wykonywał stale, codziennie i w pełnym wymiarze obowiązującego go czasu pracy. Stanowiska kierownicze, które pełnił wnioskodawca w powyższych okresach należało uznać za prace w szczególnych warunkach ujętą w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w wykazie A, dziale XIV pod pozycją 24 i sprecyzowaną w załączniku nr 1 do zarządzenia nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnych charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego (Dz. Urz. MPChIL nr 4 z dnia 3 sierpnia 1987 r.) w wykazie A, dziale XIV pod pozycją 24 jako kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji oraz dozór inżynieryjno-techniczny w oddziałach i wydziałach, w których jako prace podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie – stanowiska pracy na których prace wykonywane są w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (pkt. 1).

Należy w tym miejscu wskazać, iż prace przy dozorcze inżynieryjno-technicznym oraz inne mieszczące się w tym katalogu były, ze względu na swoją specyfikę, przedmiotem zainteresowania szeregu orzeczeń Sądu Najwyższego. Na ich podstawie należy przyjąć, iż czynności ogólnie pojętego nadzoru lub kontroli w procesie produkcji wykonywanej w tych wydziałach i oddziałach, w których zatrudnieni są pracownicy wykonujący pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia z 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, objęte poz. 24 działu XIV wykazu A, to wyłącznie te czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, a więc polegające na bezpośrednim nadzorze i bezpośredniej kontroli procesu pracy na stanowiskach pracy wykonywanej w szczególnych warunkach (wyrok SN z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07). Przy czym objęcie nadzorem lub kontrolą o których mowa w pkt 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia z 1983 r. także innych niż wymienione w wykazie A prac nie wyłącza zakwalifikowania samego nadzoru lub kontroli jako pracy w szczególnych warunkach, jeżeli te inne (podlegające dozorowi lub kontroli) prace nie są na danym oddziale lub wydziale podstawowe (wyrok SN z dnia 4 października 2007 r., I UK 111/07).

Z drugiej strony mając na uwadze złożoność czynności kontrolnych i nadzorczych, które łączą się także z pracami biurowo – administracyjnymi przyjęto możliwość ich wliczenia do całokształtu tych prac. Czynności obejmujące sporządzenie dokumentacji związanej z dozorem stanowią integralną część sprawowanego dozoru. Nie ma zatem podstaw do ich wyłączenia i traktowania odrębnie. W sytuacji, gdy dozór inżynieryjno-techniczny jest pracą w szczególnych warunkach i praca polegająca na dozorcze była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, nie ma żadnej potrzeby ustalania, ile czasu pracownik poświęcał na bezpośrednią kontrolę (wyrok SN z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08). Nadrzędnym warunkiem jest jednak w dalszym ciągu wykonywanie czynności kierowniczych bądź dozorczych w warunkach szkodliwych.

J. M. sprawował stały i ciągły nadzór nad pracownikami wykonującymi prace w warunkach szczególnych, albowiem pracownicy zatrudnieni na wszystkich dozorowanych przez niego wydziałach wykonywali wyłącznie prace w warunkach szczególnych. Wnioskodawca wykonywał bezpośrednio dozór inżynieryjno – techniczny nad pracownikami utrzymania ruchu (mechanikami, elektrykami, pomiarowcami) pracującymi na wydziałach produkcyjnych T.II i III w warunkach szczególnych przy montażu, remontach i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i cieplnych – wykaz A, dział II rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. i odpowiednio zarządzenia resortowego nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987r., wykaz A, dział II, a przede wszystkim przy bieżącej konserwacji agregatów i urządzeń do produkcji włókien chemicznych – wykaz A, Dział XIV poz. 25 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. i odpowiednio zarządzenia resortowego nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987r., wykaz A, dział XIV, poz. 25 pkt 1 „bieżąca konserwacja agregatów i urządzeń oraz prace budowlano – montażowe i budowlano – remontowe na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie”). Z kolei szczególne warunki podległych pracowników wynikały z charakterystyki prac na Wydziałach T.II i III, które w całości były wydziałami produkcyjnymi zajmującymi się procesem produkcyjnym włókien chemicznych, w toku którego wszyscy zatrudnieni na poszczególnych oddziałach pracownicy wykonywali prace w warunkach szczególnych przy:

- produkcji włókien chemicznych - wykaz A, dział IV poz.22 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. i odpowiednio zarządzenie resortowe nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987r.
- pracach w suszarniach z zastosowaniem podgrzewania o temp. przekraczającej 35° C – suszarnia polimeru – wykaz A Dział XIV poz. 11 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. – i odpowiednio zarządzenie resortowe nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987r.

Bezpośredni nadzór nad pracownikami pracującymi w powyższych warunkach wnioskodawca sprawował codziennie i stale przebywając na halach produkcyjnych Torlenu II i III, odpowiadając zarówno na bieżące rozwiązywanie problemów związane ze sprawnością urządzeń i instalacji i nadzorowanie prace przy ich naprawie i konserwacji, ustalenie przyczyn awarii i określanie sposób ich naprawy, a z drugiej odpowiadając za ogólną organizację pracy

podległych brygad mechaników, elektryków i pomiarowców. Wnioskodawca współpracował także z technologiem Wydziałów, codziennie konsultując sprawność maszyn i urządzeń na podległych oddziałach produkcyjnych oraz opracowując i wdrażając nowe rozwiązania technologiczne. Wnioskodawca nie kontrolował prac na innych niż wykonywane przez brygady utrzymania ruchu na wydziałach produkcyjnych ani nie wykonywał innych czynności niż związane z dozorem inżynieryjno-technicznym i własną pracą inżyniera. W ramach tych prac wnioskodawca wykonywał również prace biurowo-administracyjne i organizacyjne, które sprowadzały się do odbywania narad z podległymi mistrzami i codziennego zapoznawania się ze sporządzonymi przez nich raportami z pracy maszyn i instalacji na podległych działach w poprzedniej dobie pracy. Raporty i narady służyły do ustalenia planu prac na dany dzień, wykonywanych już bezpośrednio w ramach nadzoru inżynieryjno-technicznego na poszczególnych oddziałach produkcyjnych Torlenu II i III. Podkreślić przy tym należy, iż były to czynności stricte związane z procesem pracy na kierowanych wydziałach. Wnioskodawca nie zajmował się natomiast sprawami kadrowymi czy biurowymi, które wykonywali bądź podlegli mu mistrzowie (ewidencja czasu pracy, wnioski urlopowe) bądź pracownik biurowy zatrudniony na potrzeby Wydziału (...).

Zakwestionowane przez organ rentowy okresów pracy na powyższych stanowiskach kierowniczych z powodu „wykonywania prac administracyjno-biurowych” było w tym kontekście zupełnie nieuprawnione. Jak wskazywano powyżej osoba wykonująca dozór inżynieryjno – techniczny nie musi stale przebywać na stanowiskach, gdzie wykonywana jest praca. W zakresie czynności takiej osoby musi być bowiem przewidziane sporządzenie dokumentacji produkcyjnej, czy też zapoznanie się lub analiza takiej dokumentacji. Ponoszenie odpowiedzialności za wykonywanie pracy, w której każdy błąd techniczny może narazić na niebezpieczeństwo pracowników zostało uznane za wykonywanie pracy w warunkach szczególnych. W związku z powyższym nie ma podstaw do traktowania odrębnie czynności obejmujących sporządzenie dokumentacji związanej z dozorem, które stanowią integralną część sprawowanego dozoru. W sytuacji gdy dozór inżynieryjno – techniczny jest pracą w szczególnych warunkach i praca polegająca na dozorze była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, nie ma żadnej potrzeby ustalania, ile czasu pracownik poświęcał na bezpośredni nadzór nad pracownikami, a ile na inne czynności, które również były związane z dozorem. Okres wykonywania takiej pracy jest okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach przewidzianych w rozporządzeniu dnia 07.02.1983r. niezależnie od tego, ile czasu pracownik poświęca na bezpośredni dozór pracowników, a ile czasu na inne czynności, jak sporządzenie dokumentacji związanej z dozorem (vide: wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 stycznia 2009 roku, I UK 201/08, LEX nr 738338, z dnia 11 marca 2009 roku II UK 243/08. LEX nr 550990, z dnia 24 września 2009r., II UK 31/09, LEX nr 559949). W przypadku wnioskodawcy praca przy bezpośrednim nadzorze inżynieryjno-technicznym (7 godzin) znacznie przekraczała czas pracy poświęcany na prace biurowe i organizacyjne (1 godzina), który notabene w całości były związane z procesem pracy na kierowanych wydziałach.

Mając na uwadze powyższe Sąd nie miał wątpliwości ustalając spełnienie przez J. M. wszystkich przesłanek wymaganych do zaliczenia świadczonej przez niego pracy kierownika Wydziału Zabezpieczenia (...), kierownika Oddziału (...) i kierownika Wydziału T. przy dozorze inżynieryjno-technicznym jako sprawowanej w warunkach szczególnych. Określając czasookres pracy na powyższych stanowiskach Sąd nie miał również podstaw do podważania okresu poświadczonego w świadectwie wykonywania pracy w warunkach szczególnych, który został faktycznie potwierdzony jednoznacznie zeznaniami świadków i wnioskodawcy co do rodzaju wykonywanej pracy i jej warunków.

W tym miejscu wskazać należało, iż okresy te – od 15 kwietnia 1983 r. do 1 czerwca 1986 r., od 7 września 1986 r. do 14 września 1988 r. i od 27 października 1988 r. do 14 stycznia 1989 r., od 1 grudnia 1990 r. do 31 grudnia 1995 r. i od 1 stycznia 1996 r. do 31 grudnia 1998 r. – tj. łącznie 13 lat, 5 miesięcy i 14 dni wraz z dotychczas przyjętym przez organ rentowy stażem pracy w warunkach szczególnych (3 lata, 4 miesiące i 16 dni) były wystarczające do przyjęcia, iż wnioskodawca wykazał się 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych. W związku z powyższym Sąd pominął ocenę dalszych zgłoszonych do tego stażu okresów zatrudnienia w ZWCh E. na stanowiskach specjalisty energetyka i specjalisty mechanika, aczkolwiek ustalone w sprawie faktyczne warunki ich wykonywania nawet pobieżnie pozwalają uznać je za świadczone w warunkach szczególnych przy bieżącej konserwacji urządzeń na oddziałach będących w

ruchu, na których jako podstawowe wykonywane są prace w warunkach szczególnych (wykaz A, dział XIV, poz. 25 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. i odpowiednio wykaz A, dział XIV, poz. 25 pkt 1 zarządzenia nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987r.).

Reasumując, wobec spełnienia przez wnioskodawcę wszystkich warunków do przyznania emerytury na mocy art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.), Sąd – na mocy art. 477¹⁴ § 2 kpc – zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał J. M. prawo do emerytury poczynając od dnia 1 lipca 2012 r., tj. miesiąca złożenia wniosku emerytalnego.

Jednocześnie, mając na uwadze, iż ustalenia w zakresie faktycznych warunków pracy wnioskodawcy mogły zostać poczynione na etapie postępowania jurysdykcyjnego z wykorzystaniem osobowych źródeł dowodowych, niedostępnych w toku postępowania administracyjnego, Sąd nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji w myśl art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

O kosztach postępowania orzeczono w II punkcie wyroku stosownie do art. 98 k.p.c. na podstawie § 11 ust.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr. 163, poz. 1349 ze zm.).

Przewodnicząca

S.S.O. Danuta Domańska